

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
 prezentate la 26 octombrie 2017¹

Cauza C-550/16

**A,
S**

**împotriva
Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie**

[cerere de decizie preliminară formulată de Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam
(Tribunalul din Haga, judecând în Amsterdam, Țările de Jos)]

„Trimitere preliminară – Controale la frontiere, azil și imigrare – Politica privind imigrarea – Dreptul la reîntregirea familiei – Noțiunea «minor neînsoțit» – Dreptul unui refugiat la reîntregirea familiei cu părinții săi – Permis de ședere provizorie – Refugiat cu vârsta sub 18 ani în momentul intrării sale și al depunerii cererii de azil și peste 18 ani în momentul introducerii cererii de reîntregire a familiei – Data determinantă pentru a aprecia calitatea de minor neînsoțit”

I. Introducere

1. Care este data determinantă pentru a aprecia statutul de minor neînsoțit? Un resortisant al unei țări terțe ajuns ca minor pe teritoriul unui stat membru și care obține azilul numai după ce a împlinit vârsta majoratului poate beneficia de un drept la reîntregirea familiei în calitate de minor neînsoțit? În prezenta cauză se solicită în esență Curții să răspundă la aceste întrebări.
2. Prezenta cauză va fi ocazia pentru Curte de a se pronunța asupra protecției care trebuie acordată persoanelor ajunse ca minore în Uniunea Europeană, care obțin statutul de refugiat atunci când au împlinit vârsta majoratului în timpul examinării cererii lor de protecție și inițiază, după obținerea acestui statut, o procedură privind reîntregirea familiei.
3. Va fi necesar în cauză să se pună în balanță etapele procedurale care marchează parcursul acestor solicitanți de azil, precum și eventualele lentori administrative și scurgerea inexorabilă a timpului în viața unei persoane care devine majoră în cursul examinării dosarului său de solicitant de azil și care solicită pentru părinții săi dreptul la reîntregirea familiei, odată ce a obținut statutul de refugiat.
4. La finalul analizei noastre, vom propune Curții să adopte interpretarea cea mai protectoare posibilă, declarând că poate fi considerat un minor neînsoțit, în sensul articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86/CE², un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid cu vârsta sub 18 ani, care intră pe teritoriul unui stat membru fără a fi însoțit de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru el

¹ Limba originală: franceza.

² Directiva Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei (JO 2003, L 251, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 164).

prin lege sau cutumă, care solicită azil, ulterior împlinește în timpul procedurii vârsta majoratului înainte de acordarea azilului, cu efect retroactiv la data cererii, și solicită, în sfârșit, beneficiul dreptului la reîntregirea familiei acordat refugiaților minori neînsoțiți în temeiul dispozițiilor articolului 10 alineatul (3) din această directivă.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

5. Directiva 2003/86 stabilește condițiile în care se exercită dreptul la reîntregirea familiei pe care îl au resortisanții țărilor terțe care au reședința în mod legal pe teritoriul statelor membre.

6. Considerentele (2), (4), (6) și (8)-(10) ale acestei directive au următorul cuprins:

„(2) Măsurile privind reîntregirea familiei ar trebui adoptate în conformitate cu obligația de protecție a familiei și de respectare a vieții de familie, care este consacrată în numeroase instrumente de drept internațional. Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale și respectă principiile recunoscute în special de articolul 8 din [Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare «CEDO»)] și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene³].

[...]

(4) Reîntregirea familiei este o modalitate necesară pentru a face posibilă viața în familie. Ea contribuie la crearea unei stabilități socioculturale care facilitează integrarea resortisanților țărilor terțe în statele membre, fapt care permite, de asemenea, promovarea coeziunii economice și sociale, obiectiv fundamental al Comunității, enunțat de tratat.

[...]

(6) Pentru a asigura protecția familiei, precum și menținerea sau crearea unei vieți de familie, este necesar să se stabilească, pe baza unor criterii comune, condițiile materiale pentru exercitarea dreptului la reîntregirea familiei.

[...]

(8) O atenție deosebită ar trebui acordată situației refugiaților, ca urmare a motivelor care i-au constrâns să își părăsească țara și care îi împiedică să ducă o viață în familie normală în țara lor. Prin urmare, ar trebui prevăzute condiții mai favorabile pentru exercitarea dreptului acestora la reîntregirea familiei.

(9) Reîntregirea familiei ar trebui să vizeze, în orice caz, membrii familiei nucleare, și anume soțul (soția) și copiii minori.

(10) Statele membre sunt cele care ar trebui să decidă dacă doresc să autorizeze reîntregirea familiei în ceea ce privește ascendenții pe linie directă, copiii majori celibatari [...]

3 Denumită în continuare „carta”.

7. Articolul 2 din directiva menționată conține următoarele definiții:

„În sensul prezentei directive:

- (a) «resortisant al unei țări terțe» înseamnă orice persoană care nu este cetățean al Uniunii în sensul articolului 17 alineatul (1) [CE, devenit articolul 20 alineatul (1) TFUE];
- (b) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe sau apatrid care beneficiază de statutul de refugiat în sensul Convenției privind statutul refugiaților din 28 iulie 1951, astfel cum a fost modificată prin protocolul semnat la New York la 31 ianuarie 1967;
- (c) «susținător al reîntregirii» înseamnă un resortisant al unei țări terțe care are reședința în mod legal într-un stat membru și care solicită reîntregirea familiei sau ai cărui membri de familie solicită reîntregirea;
- (d) «reîntregirea familiei» înseamnă intrarea și șederea într-un stat membru a membrilor familiei unui resortisant al unei țări terțe care are reședința în mod legal în respectivul stat membru, în scopul menținerii unității familiale, indiferent dacă legăturile de familie sunt anterioare sau posterioare intrării susținătorului reîntregirii.

[...]

- (f) «minor neînsoțit» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe sau apatrid cu vârsta sub 18 ani, care intră pe teritoriul unui stat membru fără a fi însoțit de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru el prin lege sau cutumă și atâta timp cât nu este efectiv luat în îngrijire de o astfel de persoană, sau orice persoană minoră care este lăsată neînsoțită după intrarea pe teritoriul unui stat membru.”

8. Articolul 3 din Directiva 2003/86 prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică atunci când susținătorul reîntregirii este titularul unui permis de ședere eliberat de un stat membru pentru o perioadă de valabilitate mai mare sau egală cu un an, care are perspective întemeiate de a obține un drept de ședere permanent, dacă membrii familiei sale sunt resortisanți ai unei țări terțe, indiferent de statutul lor juridic.

(2) Prezenta directivă nu se aplică atunci când susținătorul reîntregirii este un resortisant al unei țări terțe

- (a) care solicită recunoașterea statutului de refugiat și a cărui cerere nu a făcut încă obiectul unei decizii definitive;
- (b) autorizat să locuiască într-un stat membru în temeiul unei protecții temporare sau care solicită o autorizare de ședere în acest temei și este în așteptarea unei decizii cu privire la statutul său;
- (c) autorizat să locuiască într-un stat membru în temeiul unei forme subsidiare de protecție, în conformitate cu obligațiile internaționale, cu legislațiile interne sau cu practicile statelor membre, sau care solicită o autorizare de ședere în acest temei și este în așteptarea unei decizii cu privire la statutul său.

[...]

(5) Prezenta directivă nu aduce atingere posibilității statelor membre de a adopta sau de a menține condiții mai favorabile.”

9. Articolul 4 alineatul (2) litera (a) din această directivă prevede:

„Statele membre pot, prin acte cu putere de lege sau de reglementare, autoriza intrarea și șederea, în temeiul prezentei directive, sub rezerva respectării condițiilor prevăzute de capitolul IV, a următorilor membri ai familiei:

- (a) rudele de gradul întâi pe linie ascendentă directă ale susținătorului reîntregirii sau ale soțului acestuia, dacă acestea se află în întreținerea sa și nu beneficiază de sprijinul familial necesar în țara de origine.”

10. Articolul 5 din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre stabilesc dacă, în scopul exercitării dreptului la reîntregirea familiei, o cerere de intrare și de ședere trebuie depusă pe lângă autoritățile competente ale statului membru în cauză fie de către susținătorul reîntregirii, fie de către membrii familiei.

(2) Cererea este însoțită de documente justificative care dovedesc legăturile de familie și respectarea condițiilor prevăzute la articolele 4 și 6 și, după caz, la articolele 7 și 8, precum și de copii certificate ale documentelor de călătorie ale membrilor familiei.

[...]

(3) Cererea este depusă și examinată când membrii familiei au reședința în afara teritoriului statului membru în care își are reședința susținătorul reîntregirii.

[...]

(4) De îndată ce este posibil și, în orice caz, nu mai târziu de nouă luni de la data depunerii cererii, autoritățile competente ale statului membru notifică în scris persoanei care a depus o cerere decizia în legătură cu aceasta.

În cazuri excepționale legate de complexitatea examinării cererii, termenul prevăzut la primul paragraf poate fi prelungit.

Decizia de respingere a cererii se motivează în mod corespunzător. Orice consecință a absenței unei decizii la expirarea termenului prevăzut la primul paragraf trebuie reglementată prin legislația internă a statului membru în cauză.

(5) În timpul examinării cererii, statele membre se asigură că acordă atenția cuvenită interesului superior al copilului minor.”

11. Capitolul V din Directiva 2003/86 reglementează, la articolele 9-12, în special reîntregirea familiei refugiaților. Articolul 9 din acest text prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Prezentul capitol se aplică reîntregirii familiei refugiaților recunoscuți ca atare de statele membre.

(2) Statele membre pot limita aplicarea prezentului capitol la refugiații ale căror legături de familie sunt anterioare intrării pe teritoriu.”

12. Articolul 10 din această directivă prevede:

„(1) Articolul 4 se aplică definiției membrilor familiei, cu excepția alineatului (1) al treilea paragraf, care nu se aplică în cazul copiilor refugiaților.

(2) Statele membre pot autoriza reîntregirea familiei pentru alți membri ai familiei care nu sunt menționați la articolul 4, în cazul în care aceștia se află în întreținerea refugiatului.

(3) În cazul în care refugiatul este un minor neînsoțit, statele membre:

- (a) autorizează intrarea și șederea în scopul reîntregirii familiei pentru rudele sale de gradul întâi pe linie ascendentă directă fără a fi aplicate condițiile stabilite la articolul 4 alineatul (2) litera (a);
- (b) pot autoriza intrarea și șederea în scopul reîntregirii familiei pentru tutorele său legal sau pentru orice alt membru al familiei, atunci când refugiatul nu are rude pe linie ascendentă directă sau atunci când acestea nu pot fi găsite.”

13. Articolul 11 din directiva menționată prevede:

„(1) În ceea ce privește depunerea și examinarea cererii, se aplică articolul 5, sub rezerva alineatului (2) al prezentului articol.

(2) Atunci când un refugiat nu poate furniza documentele justificative oficiale care să ateste legăturile de familie, statul membru ține seama de alte dovezi ale existenței acestor legături, care trebuie apreciate în conformitate cu dreptul intern. O decizie de respingere a cererii nu se poate întemeia numai pe absența documentelor justificative.”

14. Articolul 12 din Directiva 2003/86 prevede:

„(1) Prin derogare de la articolul 7, statele membre nu pot impune refugiatului și/sau membrilor familiei să furnizeze, în ceea ce privește cererile privind membrii familiei menționați la articolul 4 alineatul (1), elemente justificative care să ateste că îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 7.

Fără a aduce atingere obligațiilor internaționale, atunci când reîntregirea familiei este posibilă într-o țară terță cu care susținătorul reîntregirii și/sau membrii familiei au o legătură specială, statele membre pot solicita elementele justificative menționate în primul paragraf.

Statele membre pot solicita refugiatului să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (1), în cazul în care cererea de reîntregire a familiei nu este depusă în termen de trei luni de la data acordării statutului de refugiat.

(2) Prin derogare de la articolul 8, statele membre nu impun refugiatului condiția de a fi avut reședința pe teritoriul lor pe o anumită perioadă înainte ca membrii familiei să i se alăture.”

15. Potrivit articolului 20 din directiva menționată, aceasta trebuia transpusă de statele membre în dreptul lor național până la 3 octombrie 2005.

B. Dreptul neerlandez

16. Potrivit articolului 29 alineatul 2 litera c) din Vreemdelingenwet 2000 (Legea din 2000 privind străinii) din 23 noiembrie 2000, părinții unui străin pot primi un permis de ședere temporară în conformitate cu articolul 28 din aceeași lege atunci când străinul în cauză este un minor neînsoțit în sensul articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86, iar la data intrării sale pe teritoriul național părinții se numărau printre membrii familiei sale nucleare și au intrat în Țările de Jos concomitent cu acesta sau în termen de trei luni de la data la care acestuia i s-a eliberat un permis de ședere temporară în temeiul articolului 28 citat anterior.

III. Situația de fapt din litigiul principal și întrebarea preliminară

17. Fiica lui A și a lui S, de cetățenie eritreeană, a ajuns în Țările de Jos singură, când era minoră. Aceasta a formulat o cerere de azil pe teritoriul acestui stat membru la 26 februarie 2014. În cursul procedurii de examinare a cererii sale de azil și în condițiile în care nu fusese adoptată încă nicio decizie definitivă, persoana în cauză a împlinit vârsta majoratului. Printr-o decizie din 21 octombrie 2014, autoritățile competente din Regatul Țărilor de Jos i-au acordat un permis de ședere în temeiul azilului, valabil pentru cinci ani, cu efect retroactiv de la data introducerii cererii sale.

18. La 23 decembrie 2014, organizația VluchtelingenWerk Midden-Nederland a introdus în numele fiicei lui A și a lui S o cerere de autorizare temporară a șederii pentru părinții săi, precum și pentru cei trei frați minori ai săi, în vederea reîntregirii familiei.

19. Printr-o decizie din 27 mai 2015, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (secretarul de stat pentru securitate și justiție, Țările de Jos) a respins această cerere pentru motivul că, în momentul introducerii cererii de reîntregire a familiei, persoana în cauză era majoră și, în consecință, nu putea invoca statutul de minor neînsoțit care să îi permită să beneficieze de un drept preferențial la reîntregirea familiei. Contestația formulată împotriva acestei decizii a fost respinsă la 13 august 2015.

20. La 3 septembrie 2015, A și S au introdus la Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (Tribunalul din Haga, judecând în Amsterdam, Țările de Jos), instanța de trimitere, o acțiune împotriva acestei respingeri, susținând în special că rezultă din articolul 2 litera (f) din Directiva 2003/86 că, pentru a stabili dacă o persoană poate fi calificată drept „minor neînsoțit”, data intrării persoanei respective în statul membru în cauză este decisivă. Secretarul de stat pentru securitate și justiție consideră, dimpotrivă, că data la care a fost depusă cererea de reîntregire a familiei este determinantă în această privință.

21. Instanța de trimitere arată că Raad van State (Consiliul de Stat, Țările de Jos) a statuat, prin două hotărâri din 23 noiembrie 2015⁴, că faptul că un resortisant străin a împlinit vârsta majoratului după sosirea sa pe teritoriul național poate fi luat în considerare pentru a stabili dacă intră în domeniul de aplicare al articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86 și poate fi considerat un „minor neînsoțit”.

22. Cu toate acestea, potrivit instanței de trimitere, dispoziția menționată ar trebui interpretată în sensul că presupune că noțiunea „minor neînsoțit” se apreciază în momentul sosirii persoanei în cauză pe teritoriul național, dată fiind utilizarea termenului „care intră” și că se enumeră, la articolul 2 litera (f) din Directiva 2003/86, doar două excepții de la acest principiu, și anume situația unui minor inițial însoțit și apoi lăsat singur și, pe de altă parte, situația minorului neînsoțit atunci când intră pe teritoriul statului care este luat ulterior în îngrijire de o persoană adultă responsabilă. Instanța de trimitere indică, pe de o parte, că speța cu care este sesizată nu intră sub incidența uneia dintre aceste excepții de la principiul dreptului la reîntregirea familiei al minorilor neînsoțiți și, pe de altă parte, că aceste excepții trebuie să fie de strictă interpretare.

⁴ A se vedea Hotărârile nr. 201501042/1/V1 și nr. 201502485/1/V1. Instanța de trimitere atacă în fața Curții o interpretare pe care trebuie să se plieze în mod normal, chiar dacă aceasta nu emană de la interpretul autentic al normelor Uniunii în discuție în litigiul principal. Raad van State (Consiliul de Stat) ar fi interpretat în mod greșit, potrivit instanței de trimitere, dispozițiile Directivei 2003/86, în condițiile în care acestea nu aveau un sens clar și ar fi trebuit să conducă la o interpretare autentică din partea Curții. Fără a intenționa să intrăm în polemică, este necesar să se observe totuși că în această cauză ar putea exista o controversă jurisprudențială, cel puțin la nivel intern.

23. În aceste condiții, Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (Tribunalul din Haga, judecând în Amsterdam) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„În cadrul reîntregirii familiei în cazul refugiaților, trebuie să se considere că un «minor neînsoțit» în sensul articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86 este și un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid cu vârsta sub 18 ani, care intră pe teritoriul unui stat membru fără a fi însoțit de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru el prin lege sau prin cutumă și care

- solicită azil,
- împlinește vârsta de 18 ani în timpul procedurii de azil pe teritoriul statului membru,
- primește drept de azil cu efect retroactiv de la data introducerii cererii și
- solicită ulterior reîntregirea familiei?”

IV. Analiza noastră

24. Se solicită Curții să răspundă în esență la problema datei care trebuie luată în considerare pentru a stabili dacă un resortisant al unei țări terțe poate fi considerat minor neînsoțit și poate invoca dreptul la reîntregirea familiei, în condițiile în care a intrat pe teritoriul unui stat membru atunci când era minor, a solicitat azil în statul respectiv, a obținut această protecție internațională după împlinirea vârstei majoratului și, ulterior, a invocat dreptul la reîntregirea familiei în calitate de minor neînsoțit.

25. În acest context, cel puțin trei opțiuni se oferă Curții, și anume să considere că fie data intrării persoanei în cauză pe teritoriul statului membru, fie data prezentării cererii de azil, fie, în sfârșit, data depunerii cererii de reîntregire a familiei va fi determinantă pentru a aprecia dreptul persoanei în cauză de a beneficia, în calitate de minor neînsoțit, de dispozițiile Directivei 2003/86.

26. Reiese din coroborarea dispozițiilor articolului 2 litera (f) și ale articolului 10 alineatul (3) din Directiva 2003/86 că data determinantă în această privință este în mod necesar anterioară datei acordării protecției internaționale. Prin urmare, această dată nu poate fi decât data depunerii cererii de azil, date fiind, în primul rând, utilizarea termenului „care intră” la articolul 2 litera (f) din această directivă, în al doilea rând, faptul că recunoașterea acestui statut trebuie să fie retroactivă, întrucât produce efecte la data depunerii cererii, și, în al treilea rând, faptul că această dată este cea mai precisă de care dispune administrația pentru a stabili cu certitudine vârsta persoanei în cauză.

27. De altfel, în decizia de trimitere, Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (Tribunalul din Haga, judecând în Amsterdam) arată că reiese în mod vădit din chiar modul de redactare a articolului 2 litera (f) din directiva menționată că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că data determinantă pentru a aprecia dacă solicitantul trebuie considerat un minor neînsoțit trebuie să fie data acordării permisului de ședere de către autoritatea competentă, iar nu cea a depunerii cererii de reîntregire a familiei. Întrucât acordarea statutului de refugiat este declarativă și are un efect retroactiv, în acest caz data cererii de eliberare a permisului va fi data determinantă pentru a aprecia dacă solicitantul corespunde definiției minorului neînsoțit.

28. Astfel, retroactivitatea unei măsuri nu poate fi însoțită de un caracter distributiv al producerii efectelor sale. Faptul că legislația neerlandeză prevede ca măsură de protecție că acordarea statutului de refugiat produce efecte retroactiv la data depunerii cererii presupune în mod necesar că statutul astfel conferit implică un ansamblu de efecte induse, de la data cererii de protecție internațională, și, așadar, inclusiv un drept la reîntregirea familiei, astfel cum rezultă din Directiva 2003/86 atunci când, precum în speță, statutul de refugiat se acordă unei persoane care a formulat cererea atunci când era

minoră. De altfel, aspectul protector al acestei măsuri naționale are ca efect anihilarea inegalităților de tratament care ar rezulta din durate variabile de examinare a cererilor de azil. În plus, neacordarea totalității drepturilor conferite de statutul de refugiat, în mod retroactiv, astfel cum este prevăzut în dreptul neerlandez, ar fi vădit contrară interesului superior al copilului care a formulat o cerere de azil înainte de a deveni major.

29. În plus, reîntregirea familiei se poate solicita sau poate avea loc numai în momentul în care a fost adoptată o decizie definitivă cu privire la cererea de eliberare a permisului de ședere de către autoritățile naționale competente⁵, conform articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2003/86. Întrucât recunoașterea statutului de refugiat este una dintre condițiile care permit depunerea unei cereri de reîntregire a familiei, recunoașterea acestui drept preferențial doar în cazul persoanelor încă minore în momentul obținerii protecției internaționale, chiar dacă aceasta este declarativă și retroactivează la data depunerii cererii, ar fi contrară obiectivelor urmărite de această directivă, precum și de textele Uniunii și de celelalte texte de drept internațional care protejează refugiații.

30. Observăm că, prin această lectură favorabilă reîntregirii familiei, Curtea ar evita o interpretare formalistă a articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86, care ar împiedica realizarea obiectivelor textului menționat. Cu toate acestea, nu este vorba să se permită tuturor persoanelor minore care intră pe teritoriul statelor membre să beneficieze de dreptul la reîntregirea familiei. Este totuși posibil ca persoanele minore în momentul intrării pe teritoriul statelor membre să beneficieze de acesta și să obțină statutul de refugiat, chiar și după împlinirea vârstei majoratului, cu alte cuvinte în momentul în care reîntregirea familiei devine posibilă, întrucât reamintim că, potrivit articolului 3 alineatul (1) din această directivă, persoana care urmărește să beneficieze de dispozițiile cu privire la reîntregirea familiei trebuie să beneficieze de un permis de ședere, de preferință de lungă durată sau care oferă perspective reale de a obține un drept de ședere permanent⁶.

31. În speță, aceasta explică faptul că, pentru a formula o cerere de reîntregire a familiei, fiica lui A și a lui S a așteptat în mod legal să dispună de dreptul de azil, pentru cinci ani, conform articolului 9 alineatul (1) din Directiva 2003/86. Aceasta s-a abținut să formuleze o cerere de reîntregire a familiei înainte de a beneficia de acest drept de ședere, ceea ce, mai întâi, ar fi fost contrar dispozițiilor articolului 3 alineatul (2) litera (a) și ale articolului 9 alineatul (1) din această directivă, apoi, ar fi făcut incert rezultatul procedurii de reîntregire a familiei și, în sfârșit, ar fi avut drept efect blocarea autorităților naționale cu o cerere de reîntregire a familiei care nu ar fi putut fi eventual admisă, întrucât susținătorul reîntregirii nu beneficia de un permis de ședere. Trebuie să se considere că data determinantă pentru a aprecia calitatea de minor neînsoțit este în mod necesar data de la care reîntregirea familiei devine posibilă, și anume la momentul admiterii de către autoritatea competentă a cererii de eliberare a permisului de ședere⁷. În litigiul principal, ținând seama de caracterul declarativ și retroactiv al acordării statutului de refugiat, aceasta este data depunerii cererii de azil.

32. Pe scurt, atitudinea conformă cu procedurile și cu succesiunea acestora adoptată de persoana în cauză în speță nu ar trebui să o prejudicieze și chiar trebuie salutăată.

33. Astfel, în circumstanțele speciale ale speței, este necesar să se țină seama de durata examinării cererilor de azi și de scurgerea inexorabilă a timpului care a făcut ca persoana în cauză să fi devenit majoră la data la care i s-a acordat azilul și când a putut, pentru acest motiv, să prezinte o cerere prin care a urmărit ca părinții săi, aflați atunci unul în Etiopia și celălalt în Israel, să i se alăture în Țările de Jos pentru a reinnoi legăturile de familie și viața privată la care are dreptul orice resortisant al unei țări terțe, în temeiul dispozițiilor articolului 8 din CEDO și ale articolului 7 din cartă, astfel cum au fost interpretate atât de Curte, cât și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

5 A se vedea, *a contrario*, Concluziile avocatului general Mengozzi prezentate în cauza Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, punctele 34-36).

6 A se vedea în acest sens Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:595, punctul 56).

7 A se vedea prin analogie Concluziile avocatului general Mengozzi prezentate în cauza Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, punctele 34 și 36).

34. În această privință, considerentul (6) al Directivei 2003/86 are în vedere protecția familiei, precum și menținerea vieții de familie. Aceasta implică în mod necesar ca textul menționat să primească o interpretare amplă, conform articolului 8 din CEDO și articolului 7 din cartă, pentru a nu îl lipsi de efectul util și pentru a nu contraveni obiectivului acestei directive, care constă în a favoriza reîntregirea familiei⁸.

35. De altfel, Curtea a avut deja ocazia să reamintească că rezultă din considerentul (2) al directivei menționate că măsurile privind reîntregirea familiei ar trebui adoptate în conformitate cu obligația de protecție a familiei și de respectare a vieții de familie, care este consacrată în numeroase instrumente de drept internațional.

36. Amintim, în plus, că, în temeiul jurisprudenței Curții, dreptul la respectarea vieții private și de familie, garantat la articolul 7 din cartă, trebuie interpretat coroborat cu obligația de a lua în considerare interesul superior al copilului, consacrat la articolul 24 alineatul (2) din aceasta. Conform cerințelor acestei din urmă dispoziții, atunci când emit, prin intermediul unei autorități publice sau private, un act privind copiii, statele membre trebuie să considere „primordial” interesul superior al copilului. Această cerință este reamintită expres la articolul 5 alineatul (5) din Directiva 2003/86. În plus, Curtea a decis că statele membre trebuie să se asigure că copilul poate întreține relații personale și contacte directe cu cei doi părinți ai săi, în mod regulat⁹.

37. Deși din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului nu rezultă în mod necesar că dreptul la reîntregirea familiei se poate aplica copiilor majori, totuși din jurisprudența sa reiese, în temeiul protecției vieții private și de familie, că legăturile dintre copil și familia sa trebuie menținute și că doar anumite împrejurări excepționale pot determina destrămarea legăturii de familie. Din această jurisprudență reiese că trebuie depuse toate eforturile pentru menținerea raporturilor personale și a unității familiale sau pentru „reconstituirea” familiei¹⁰.

38. În această privință, Curtea Europeană a Drepturilor Omului ia în considerare mai multe împrejurări individuale privind copilul, pentru a stabili cel mai bine interesul acestuia și pentru a asigura bunăstarea sa. Aceasta ține cont între altele de vârsta copilului și de maturitatea sa, precum și de gradul său de dependență în raport cu părinții săi și ia în considerare, în această privință, prezența sau absența părinților. Curtea Europeană a Drepturilor Omului se interesează de asemenea de mediul în care trăiește copilul și de situația din statul său de origine, pentru a aprecia dificultățile pe care familia ar risca să le aibă în statul menționat¹¹. Prin luarea în considerare a tuturor acestor elemente și prin evaluarea lor în raport cu interesul general al statelor contractante, Curtea Europeană a Drepturilor Omului apreciază dacă aceste state, în deciziile lor, au realizat un just echilibru și au respectat dispozițiile articolului 8 din CEDO.

39. În cadrul punerii în aplicare a Directivei 2003/86, Curtea a statuat că autorităților naționale competente le revine sarcina ca, în cadrul examinării cererilor de reîntregire a familiei, să efectueze o evaluare echilibrată și rezonabilă a tuturor intereselor aflate în joc, ținând seama în special de cele ale copiilor în cauză¹².

8 A se vedea în acest sens Hotărârea din 4 martie 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, punctele 43 și 44), precum și Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:595, punctul 63).

9 A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:595, punctele 77 și 78, precum și jurisprudența citată) și Hotărârea din 6 decembrie 2012, O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:776, punctul 76).

10 A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:595, punctul 73), precum și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 6 iulie 2010, Neulinger și Shuruk împotriva Elveției (CE:ECHR:2010:0706JUD004161507, § 136 și jurisprudența citată).

11 A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:595, punctul 74), precum și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 21 decembrie 2001, Sen împotriva Țărilor de Jos (CE:ECHR:2001:1221JUD003146596, § 37), și 31 ianuarie 2006, Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos (CE:ECHR:2006:0131JUD005043599, § 39). A se vedea de asemenea Hotărârea din 27 iunie 2006, Parlamentul European/Consiliul (C-540/03, EU:C:2006:429, punctul 56).

12 A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 decembrie 2012, O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:776, punctul 81).

40. Ținând seama de aceste elemente, în cazul în care s-ar evalua acest echilibru în speță, ar fi necesar să se observe, în primul rând, că fiica lui A și a lui S a ajuns singură și ca minoră pe teritoriul Țărilor de Jos, în al doilea rând, că este originară din statul Eritreea și, în al treilea rând, că acordându-i-se beneficiul dreptului la reîntregirea familiei ar deveni posibilă reconstituirea întregii familii. Aceasta ar favoriza dreptul la respectarea vieții private și de familie al tuturor membrilor acesteia, independent de faptul că, la data la care autoritatea competentă a statului membru se pronunță cu privire la cererea de reîntregire a familiei, persoana în cauză, ajunsă ca minor neînsoțit pe teritoriul Regatului Țărilor de Jos, devenise majoră și nu mai poate fi considerată un copil în sens strict.

41. În această măsură, posibilitatea de a admite beneficiul dreptului la reîntregirea familiei în favoarea unei persoane, precum fiica reclamanților din litigiul principal, ajunsă ca minoră și neînsoțită pe teritoriul unui stat membru, dar care a obținut statutul de refugiat odată cu împlinirea vârstei majoratului și care, prin urmare, putea solicita să beneficieze de dispozițiile cu privire la dreptul la reîntregirea familiei doar după acest eveniment, în conformitate cu dispozițiile articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2003/86, nu pare să depășească obiectivele stabilite în privința statelor membre.

42. În plus, astfel cum subliniază reclamanții din litigiul principal, dreptul la reîntregirea familiei astfel cum a fost prevăzut de dispozițiile articolului 10 alineatul (3) din această directivă nu poate depinde de celeritatea cu care serviciile administrației unui stat membru pot examina dosarele cu privire la cererea de azil, cu atât mai mult atunci când persoanele în cauză împlinesc, în câteva luni, vârsta majoratului și chiar dacă statele membre sunt chemate în mod regulat de instituții să examineze cu prioritate cererile de azil ale minorilor neînsoțiți, pentru a ține seama de vulnerabilitatea lor specifică, care necesită o protecție specială¹³.

43. În litigiul principal, persoana în cauză a necesitat opt luni pentru a obține statutul de refugiat după intrarea sa pe teritoriul Regatului Țărilor de Jos. Speța se situează astfel, destul de normal, în termenele obișnuite de examinare a cererilor de azil, chiar dacă articolul 23 alineatul (2) din Directiva 2005/85/CE¹⁴, aplicabil la data faptelor, prevedea că examinarea cererilor de azil trebuia efectuată cât mai repede, în aproximativ șase luni, astfel cum subliniază Comisia în observațiile sale.

44. În plus, observăm în această privință că Curtea a statuat că trebuia să se prefere o interpretare care să permită să se asigure că admiterea cererilor de reîntregire a familiei depinde în principal de circumstanțe imputabile solicitantului, iar nu administrației, cum ar fi durata examinării cererii¹⁵.

45. Aceste elemente favorizează o interpretare extensivă a dispozițiilor coroborate ale articolului 2 litera (f), precum și ale articolului 10 alineatul (3) din Directiva 2003/86, dat fiind intervalul obișnuit de examinare a cererilor de azil și posibilitatea autorităților de a examina cu prioritate anumite dosare ale solicitanților de azil, în special atunci când aceștia se apropie de vârsta majoratului.

¹³ A se vedea declarația lui Frans Timmermans, primul vicepreședinte al Comisiei Europene din 30 noiembrie 2016, prin care solicită statelor membre să accelereze înregistrarea minorilor neînsoțiți și să își îmbunătățească protecția.

¹⁴ Directiva Consiliului din 1 decembrie 2005 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat (JO 2005, L 326, p. 13, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 242).

¹⁵ A se vedea prin analogie Hotărârea din 17 iulie 2014, Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:2092, punctul 17).

46. În plus, caracterul declarativ al acordării statutului de refugiat presupune ca statele membre să nu poată urmări să evite obligațiile care le revin sau să le eludeze până la lipsirea de substanță a normelor cu privire la sistemul european comun de azil, refuzând să examineze cu diligență cererile de azil ale persoanelor minore și care sunt neînsoțite pe teritoriul lor, în scopul ascuns de a nu pune în aplicare dreptul preferențial la reîntregirea familiei de care dispun refugiații minori neînsoțiți. Este necesar să se prevină o aplicare strictă a acestor norme care ar avea drept efect descurajarea solicitanților de azil și ar mări și mai mult obstacolele cu care s-au confruntat deja aceste persoane și familiile lor¹⁶.

47. Cu toate acestea, nu este vorba să se creeze o cazuistică prin care să determine că, pentru o anumită perioadă, dreptul preferențial al minorilor de a obține reîntregirea familiei trebuie menținut chiar și atunci când aceștia din urmă împlinesc vârsta majoratului. Aceasta nu înseamnă negarea efectelor juridice legate de atingerea vârstei majoratului. Este totuși posibil, într-o situație precum cea din litigiul principal, ca refugiații adulți foarte tineri să beneficieze de dispozițiile de protecție ale Directivei 2003/86, având în vedere succesiunea procedurilor, apropierea împlinirii vârstei majoratului și oportunitatea de a face posibilă o reîntregire a familiei.

48. Este astfel necesar să se considere că, în circumstanțele specifice ale speței și, încă o dată, ținând seama de caracterul declarativ și retroactiv al acordării statutului de refugiat care permite depunerea unei cereri de reîntregire a familiei, admiterea dreptului la reîntregirea familiei, pentru o persoană care a formulat o cerere de azil pe când era minoră, nu constituie o interpretare prea extensivă a dispozițiilor acestei directive.

49. În cazul în care Curtea nu ar da curs acestei propuneri, ar fi necesar să se amintească în subsidiar că, ținând seama de considerentele (8) și (10) ale directivei menționate, statele membre trebuie să garanteze refugiaților condiții mai favorabile pentru reîntregirea familiei și pot autoriza reîntregirea familiei cu ascendenții. Astfel, împlinirea vârstei majoratului are ca simplu efect extinderea dreptului preferențial și a normelor mai favorabile de care dispunea persoana în cauză atunci când era minoră în privința dreptului său la reîntregirea familiei.

50. Trebuie evidențiate și textele Uniunii și celelalte texte de drept internațional care prevăd că cererile de reîntregire a familiei depuse de persoanele care beneficiază de statutul de refugiat trebuie examinate de state cu o diligență și cu o bunăvoință deosebite¹⁷.

51. În această măsură, chiar dacă, în speță, fiica lui A și a lui S nu ar fi considerată minor neînsoțit, dispozițiile Directivei 2003/86 nu ar putea fi interpretate în sensul că se opun posibilității ca ascendenții acesteia să beneficieze de reîntregirea familiei, în conformitate cu dispozițiile articolului 4 alineatul (2) litera (a) din această directivă, care prevede că statele membre pot autoriza intrarea și șederea, în vederea reîntregirii familiei, pentru rudele de gradul întâi pe linie ascendentă directă ale susținătorului reîntregirii, dacă se află în întreținerea sa și nu beneficiază de sprijinul familial necesar în țara de origine.

¹⁶ A se vedea prin analogie Concluziile noastre prezentate în cauza Danqua (C-429/15, EU:C:2016:485, punctele 75-79). A se vedea de asemenea în acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 10 iulie 2014, Tanda-Muzinga împotriva Franței (CE:ECHR:2014:0710JUD000226010, § 75 și 76).

¹⁷ A se vedea Hotărârea din 27 iunie 2006, Parlamentul European/Consiliul (C-540/03, EU:C:2006:429, punctul 57), care reamintește că articolul 9 alineatul (1) din Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin Rezoluția 44/25 din 20 noiembrie 1989 și intrată în vigoare la 2 septembrie 1990, prevede că statele părți vor veghea ca niciun copil să nu fie separat de părinții săi împotriva voinței acestora, și că, potrivit articolului 10 alineatul (1) din această convenție, rezultă din această obligație că orice cerere depusă de un copil sau de părinții acestuia în vederea intrării într-un stat parte sau a părăsirii acestuia în scopul reîntregirii familiei va fi examinată de statele părți cu bunăvoință, umanism și cu operativitate. A se vedea de asemenea articolul 22 din convenția menționată, care consacră dreptul oricărui copil de a locui împreună cu părinții săi. A se vedea în plus Actul final al Conferinței plenipotențiarilor Organizației Națiunilor Unite privind statutul refugiaților și apatrizilor din 25 iulie 1951, precum și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 10 iulie 2014, Tanda-Muzinga împotriva Franței (CE:ECHR:2014:0710JUD000226010, § 44 și 45, precum și § 48 și 49, care evocă de asemenea Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr. R (99) 23 privind reîntregirea familiei pentru refugiați și celelalte persoane care au nevoie de protecție internațională, adoptată la 15 decembrie 1999, sau chiar Memorandumul din 20 noiembrie 2008 formulat de Thomas Hammarberg, Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei, ca rezultat al vizitei sale în Franța în perioada 21-23 mai 2008).

52. Ar reveni, în această măsură, instanței de trimitere sarcina de a stabili, pe de o parte, dacă dreptul național prevede posibilitatea admiterii unei cereri de reîntregire a familiei pentru ascendenții unui refugiat și, pe de altă parte, dacă speța îndeplinește condițiile pentru aceasta.

53. Cu toate acestea, aplicarea unei asemenea interpretări în speță ar implica să se examineze dacă o persoană care a împlinit recent vârsta majoratului are capacitatea de a lua în întreținere, singură, o familie întreagă, cu nevoile ei.

54. În opinia noastră, trebuie să se asigure o protecție din cele mai extinse pentru a răspunde, în măsura posibilului, vulnerabilității deosebite în care se află minorii neînsoțiți care intră pe teritoriul statelor membre, precum și persoanele adulte tinere, care au statutul de refugiat¹⁸ și a căror maturitate va trebui apreciată, fără ca aceasta să poată pune în pericol obiectivele stabilite de legiuitorul Uniunii în materia limitării fluxului de migranți.

55. Astfel, reamintim că reîntregirea familiei este principiul¹⁹ și că excepțiile de la acest principiu sunt de strictă interpretare. În plus, observăm că admiterea reîntregirii familiei prin intermediul copilului care este susținător al reîntregirii nu constituie un pericol special pentru politicile naționale, dat fiind că părinții înșiși pot solicita reîntregirea familiei pentru copiii lor, atunci când aceștia sunt minori și aflați în raport de dependență.

56. Aceasta presupune că în acest tip de reîntregire a familiei trebuie apreciate elementele de dependență, precum și legăturile afective și materiale. În această măsură, nu se poate admite, mai ales în societățile noastre contemporane, că legătura de dependență existentă între părinți și copii încetează imediat de la momentul la care copilul împlinește vârsta majoratului și că acesta din urmă nu mai poate fi considerat astfel un copil minor.

57. În plus, Directiva 2003/86 urmărește să abordeze vulnerabilitatea persoanelor în cauză. Negarea vulnerabilității persoanelor ajunse ca minore din statul Eritreea pe teritoriul statelor membre și care au obținut statutul de refugiat, chiar dacă ele au devenit majore între timp, ar fi contrară obiectivelor urmărite de legiuitorul Uniunii.

58. Din considerațiile de mai sus rezultă că trebuie considerat un minor neînsoțit, în sensul articolului 2 litera (f) din această directivă, orice resortisant al unei țări terțe sau apatrid cu vârsta sub 18 ani, care intră pe teritoriul unui stat membru fără a fi însoțit de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru el prin lege sau cutumă, care solicită acordarea azilului, ulterior împlinește vârsta majoratului în timpul procedurii înainte acordării azilului, cu efect retroactiv de la data introducerii cererii, și solicită, în sfârșit, beneficiul dreptului la reîntregirea familiei acordat refugiaților minori neînsoțiți în temeiul dispozițiilor articolului 10 alineatul (3) din această directivă.

18 Grupul de experți al Consiliului Europei împotriva traficului de persoane, în cel de al cincilea și cel de al șaselea raport general de activitate (care acoperă perioadele cuprinse între 1 octombrie 2014 și 31 decembrie 2015 și între 1 ianuarie 2016 și 31 decembrie 2016, disponibile la următoarele adrese de internet: <https://rm.coe.int/168063093d> și <https://rm.coe.int/1680706a43>), urmărește să se acorde o protecție specifică copiilor și adolescenților migranți sau solicitanți de azil, în raport cu riscul privind traficul de persoane la care se expun. În aceste condiții, protecția extinsă amintită trebuie să implice orice risc la care sunt expuși minorii și tinerii adulți resortisanți ai unor țări terțe și care se află pe teritoriul statelor membre. În special, acest grup de experți, în declarația sa din 28 iulie 2017, cu ocazia celei de a 4-a zile mondiale pentru demnitatea victimelor traficului de persoane, disponibilă la următoarea adresă de internet: http://www.coe.int/fr/web/portal/news-2017/-/asset_publisher/StEVosr24HJ2/content/states-must-act-urgently-to-protect-refugee-children-from-trafficking?inheritRedirect=false&redirect=http%3A%2F%2Fwww.coe.int%2Ffr%2Fweb%2Fportal%2Fnews-2017%3Fp_id%3D101_INSTANCE_StEVosr24HJ2%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D1, a pus în discuție în special restricțiile aduse de numeroase state cu privire la reîntregirea familiei.

19 A se vedea în acest sens Hotărârea din 4 martie 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, punctul 43), și Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:595, punctul 59).

59. În cazul în care Curtea nu ar urma această interpretare, va fi necesar să se ridice problema alegerilor efectuate de legiuitorul Uniunii atunci când a adoptat Directiva 2003/86, fără a se pronunța în mod explicit asupra datei care trebuie luată în considerare pentru a aprecia statutul de minor neînsoțit, în sensul articolului 2 litera (f) din directiva menționată. În aceste condiții, fie legiuitorul a optat pentru o armonizare totală, nelăsând nicio marjă de manevră statelor membre, fie a optat pentru o marjă de apreciere foarte largă lăsată acestor state care vor putea stabili, cu respectarea însă a principiilor echivalenței și efectivității, momentul cel mai adecvat pentru a aprecia dreptul unei persoane de a beneficia de dispozițiile cu privire la reîntregirea familiei, conform articolului 10 alineatul (3) din directiva menționată.

60. În această privință, contrar celor arătate de Regatul Țărilor de Jos, de Republica Polonă și de Comisie, nu ne aflăm în cadrul unor dispoziții facultative, ci obligatorii, în conformitate cu dispozițiile articolului 10 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2003/86. În fața unui refugiat minor și neînsoțit, statele membre „autorizează” intrarea și șederea în scopul reîntregirii familiei pentru rudele sale de gradul întâi pe linie ascendentă directă. Această dispoziție este redactată în formă imperativă și impune statelor membre obligații pozitive precise. Prin urmare, statele membre nu dispun de nicio marjă de apreciere iar, în cazul în care aceasta ar exista, nu ar putea fi utilizată astfel încât să aducă atingere obiectivului directivei menționate care constă în a favoriza reîntregirea familiei²⁰.

61. Refugiații minori neînsoțiți dispun astfel de un drept la reîntregirea familiei pentru rudele lor de gradul întâi pe linie ascendentă directă. De altfel, Curtea a statuat în această privință că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2003/86 impune statelor membre obligații pozitive precise, cărora le corespund drepturi subiective clar definite, întrucât le impune, în ipotezele stabilite prin această directivă, să permită reîntregirea familiei cu anumiți membri ai familiei susținătorului reîntregirii fără a și putea exercita marja de apreciere²¹.

62. Curtea a precizat de asemenea că, în cazul în care statele membre ar dispune totuși de o anumită marjă de manevră, în temeiul Directivei 2003/86, pentru a stabili condiții pentru exercitarea dreptului la reîntregirea familiei, această posibilitate trebuia să fie de strictă interpretare, autorizarea reîntregirii familiei constituind regula²².

63. În consecință, tăcerea păstrată de legiuitorul Uniunii cu privire la data care permite aprecierea dreptului la reîntregirea familiei atunci când persoana care îl solicită este un minor neînsoțit, iar persoanele care îl însoțesc sunt ascendenții săi nu poate fi interpretată în sensul acordării unei marje de manevră statelor membre în aprecierea condițiilor care trebuie îndeplinite pentru a beneficia de această protecție de principiu și de acest drept preferențial. Numai în cazul în care persoana în cauză nu mai este considerată minor neînsoțit, statele membre dispun de o marjă de apreciere pentru a permite reîntregirea familiei.

64. În această măsură, aplicarea principiilor echivalenței și efectivității va trebui exclusă pentru a răspunde la întrebarea preliminară adresată Curții de instanța de trimitere în cazul în care Curtea consideră, astfel cum propunem, că persoana ajunsă ca minoră pe teritoriul unui stat membru și care dobândește statutul de refugiat doar odată cu împlinirea vârstei majoratului trebuie considerată totuși minor neînsoțit în sensul dispozițiilor articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86 și, în consecință, poate invoca dreptul preferențial la reîntregirea familiei prevăzut de dispozițiile articolului 10 alineatul (3) din această directivă.

20 A se vedea prin analogie Concluziile avocatului general Mengozzi prezentate în cauza Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, punctele 25 și 61).

21 A se vedea Hotărârea din 27 iunie 2006, Parlamentul/Consiliul (C-540/03, EU:C:2006:429, punctul 60), și Hotărârea din 4 martie 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, punctul 41). A se vedea de asemenea în acest sens Concluziile avocatului general Mengozzi prezentate în cauza Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, punctul 23).

22 A se vedea Hotărârea din 4 martie 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, punctul 43), și Hotărârea din 6 decembrie 2012, O și alții (C-356/11 și C-357/11, EU:C:2012:776, punctul 74), precum și Concluziile avocatului general Mengozzi prezentate în cauza Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, punctul 24).

65. În cazul în care Curtea nu ar urma propunerea noastră cu privire la caracterul obligatoriu al dispozițiilor în discuție în litigiul principal și cu privire la posibilitatea de a considera persoana în cauză un minor neînsoțit, ar fi necesar să se indice în acest caz că o interpretare a articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86 care ar presupune că data care trebuie luată în considerare pentru a stabili dacă solicitantul dispune de un drept la reîntregirea familiei ar fi cea a depunerii cererii de reîntregire a familiei nu ar îndeplini cerința efectivității. Astfel, o asemenea interpretare ar constitui un obstacol pentru capacitatea persoanelor de a beneficia de reîntregirea familiei în condițiile în care, astfel cum s-a arătat, obiectivul acestei directive este tocmai de a favoriza protecția familiei, în special prin recunoașterea dreptului refugiaților la reîntregirea familiei²³.

66. Din considerațiile de mai sus rezultă că se propune Curții să declare că poate fi considerat un minor neînsoțit, în sensul articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86, un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid cu vârsta sub 18 ani, care intră pe teritoriul unui stat membru fără să fie însoțit de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru el prin lege sau cutumă, care solicită azil, ulterior împlinește în timpul procedurii vârsta majoratului înaintea acordării azilului, cu efect retroactiv de la data cererii, și solicită, în sfârșit, beneficiul dreptului la reîntregirea familiei acordat refugiaților minori neînsoțiți în temeiul dispozițiilor articolului 10 alineatul (3) din această directivă.

V. Concluzie

67. În lumina considerațiilor de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (Tribunalul din Haga, judecând în Amsterdam, Țările de Jos) după cum urmează:

„Poate fi considerat un minor neînsoțit, în sensul articolului 2 litera (f) din Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei, un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid cu vârsta sub 18 ani, care intră pe teritoriul unui stat membru fără să fie însoțit de o persoană adultă care să fie responsabilă pentru el prin lege sau prin cutumă, care solicită azil, ulterior împlinește în timpul procedurii vârsta majoratului înaintea acordării azilului, cu efect retroactiv de la data cererii, și solicită, în sfârșit, beneficiul dreptului la reîntregirea familiei acordat refugiaților minori neînsoțiți în temeiul dispozițiilor articolului 10 alineatul (3) din această directivă.”

²³ A se vedea Hotărârea din 27 iunie 2006, Parlamentul/Consiliul (C-540/03, EU:C:2006:429, punctul 88), în care Curtea reamintește că, deși statele membre dispun de o marjă de apreciere, conform anumitor dispoziții din Directiva 2003/86, acestea continuă să fie obligate să examineze cererile de reîntregire a familiei în interesul copilului și cu preocuparea de a favoriza viața de familie.